

Biografija, stvaralaštvo i analiza kompozicija

Glavurdić, Ivan

Master's thesis / Diplomski rad

2021

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Split, Arts Academy / Sveučilište u Splitu, Umjetnička akademija**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:175:836095>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-02-20**

Repository / Repozitorij:

[Repository of Arts Academy](#)

UNIVERSITY OF SPLIT

DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJI

SVEUČILIŠTE U SPLITU
UMJETNIČKA AKADEMIJA

IVAN GLAVURDIĆ

BIOGRAFIJA, STVARALAŠTVO I ANALIZA KOMPOZICIJA SKLADATELJA:
STJEPANA ŠULEKA, ANTE GRGINA I PETRA BERGAMA

DIPLOMSKI RAD

SPLIT, 2021.

SVEUČILIŠTE U SPLITU
UMJETNIČKA AKADEMIJA
GLAZBENI ODJEL

IVAN GLAVURDIĆ

BIOGRAFIJA, STVARALAŠTVO I ANALIZA KOMPOZICIJA SKLADATELJA:
STJEPANA ŠULEKA, ANTE GRGINA I PETRA BERGAMA

DIPLOMSKI RAD

Naziv odsjeka: Odsjek za puhačke instrumente

Predmet: Klarinet

Student: Ivan Glavurdić

Mentor: izv. prof. Željko Milić

Asistent: mag. mus. Ivana Bandalo

SPLIT, lipanj 2021. g.

Ivan Glavurđić

Ime i prezime studenta/ice

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Izjavljujem i svojim potpisom potvrđujem da je diplomski rad isključivo rezultat mog vlastitog rada koji se temelji na mojim istraživanjima i oslanja se na objavljenu literaturu, a što pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da nijedan dio rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz necitiranog rada, te da nijedan dio rada ne krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za bilo koji drugi rad u bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili obrazovnoj ustanovi.

Student/ica:

U Splitu, 17.9.2021.

Temeljna dokumentacijska kartica

Sveučilište u Splitu

Diplomski rad

Umjetnička akademija u Splitu

Odjel: Glazbeni

Odsjek: Klarinet

BIOGRAFIJA, STVARALAŠTVO I ANALIZA KOMPOZICIJA SKLADATELJA: STJEPANA ŠULEKA, ANTE GRGINA I PETRA BERGAMA

Ivan Glavurdić

Rad sadrži detaljne analize kompozicija Stjepana Šuleka *Koncert za klarinet i komorni orkestar*, Ante Grgina *Koncert za klarinet i orkestar* i Petra Bergama *Concerto Abbreviato*. Spomenute kompozicije su izuzetna i svjetski priznata djela literature za klarinet. Osim toga, rad sadrži i biografije, djela, nagrade i priznanja, u svrhu detaljne slike o skladateljima kao osobama, te o vremenu i okolnostima u kojima su živjeli i djelovali i u kojima su njihove kompozicije nastale.

Ključne riječi: Stjepan Šulek, Ante Grgin, Petar Bergamo, klarinet

Rad je pohranjen u knjižnici Umjetničke akademije Sveučilišta u Splitu

Rad sadrži: 29 stranica, 7 grafičkih prikaza, 0 tablica i 0 literaturnih navoda.

Izvornik je na hrvatskom jeziku.

Mentor: izv. prof. Željko Milić

Asistent: mag. mus. Ivana Bandalo

Ocjenjivači: izv.prof. Željko Milić, red. prof. Ana Krstulović – Domančić, doc. Gordan Tudor

Rad prihvaćen: 17.09. 2021.

Basic documentation card

University of Split

Diploma Thesis

The Arts Academy

Department of Music

Study program: Clarinet

BIOGRAPHY, WORKS BY THE COMPOSERS AND COMPOSITION ANALYSIS

OF:

STJEPAN ŠULEK, ANTE GRGIN AND PETAR BERGAMO

Ivan Glavurdić

The work contains detailed analyzes of the composition by Stjepan Šulek *Concerto for Clarinet and Chamber Orchestra*, Ante Grgina *Concerto for Clarinet and Orchestra* and Petra Bergama *Concert Abbreviato*. The mentioned compositions are exceptional and world-renowned works of literature for clarinet. In addition, the work contains biographies, works, awards and recognitions, for the purpose of detailed images of composers as persons, and of the time and circumstances in which they lived and worked and in which their compositions were created.

Keywords: Stjepan Šulek, Ante Grgin, Petar Bergamo, clarinet

Thesis deposited in the library of Arts Academy, University of Split

Thesis consists of: 29 pages, 7 figures, 0 tables, original in; Croatian

Mentor: izv. prof. Željko Milić

Assistant: mag. mus. Ivana Bandalo

Reviewers: izv. prof. Željko Milić, red. Prof. Ana Krstulović – Domančić, doc. Gordan Tudor

Thesis accepted: June xxth 2021

Sadržaj

1.Uvod.....	7
2.Stjepan Šulek.....	8
2.1.Biografija	8
2.2.Stvaralaštvo	10
2.3.Analiza djela „Koncert za klarinet i komorni orkestar“	12
3.Ante Grgin.....	18
3.1.Biografija	18
3.2.Stvaralaštvo	21
3.3.Analiza djela „Concertino za klarinet“	22
4.Petar Bergamo	24
4.1.Biografija	24
4.2.Stvaralaštvo	26
4.3.Analiza djela „Concerto abbreviato“	27
5.Zaključak.....	29
6.Literatura	30

1. Uvod

U ovom diplomskom radu analizirati ću djela već navedenih autora. Također ću se osvrnuti na njihov život i djelovanje te na sama razdoblja u kojima su djelovali.

U prvom dijelu proučavamo život i stvaralaštvo hrvatskog kompozitora Stjepana Šuleka uz analizu njegova djela *Koncert za klarinet i komorni orkestar*, deklarirano kao virtuozno djelo, kako za solista tako i za orkestar. Drugi dio zadržao se na eminentnom klarinetistu i skladatelju Anti Grginu, njegovom glazbenom putu, dostignućima, ali i analizi djela *Concertino za klarinet*, čije je nadahnuće pronađeno u glazbi velikog klarinetista Artiea Shawa. Zadnji dio se bazira na kompozitoru Petru Bergamu, njegovu radu i analizi djela *Concerto abbreviato*.

2. Stjepan Šulek

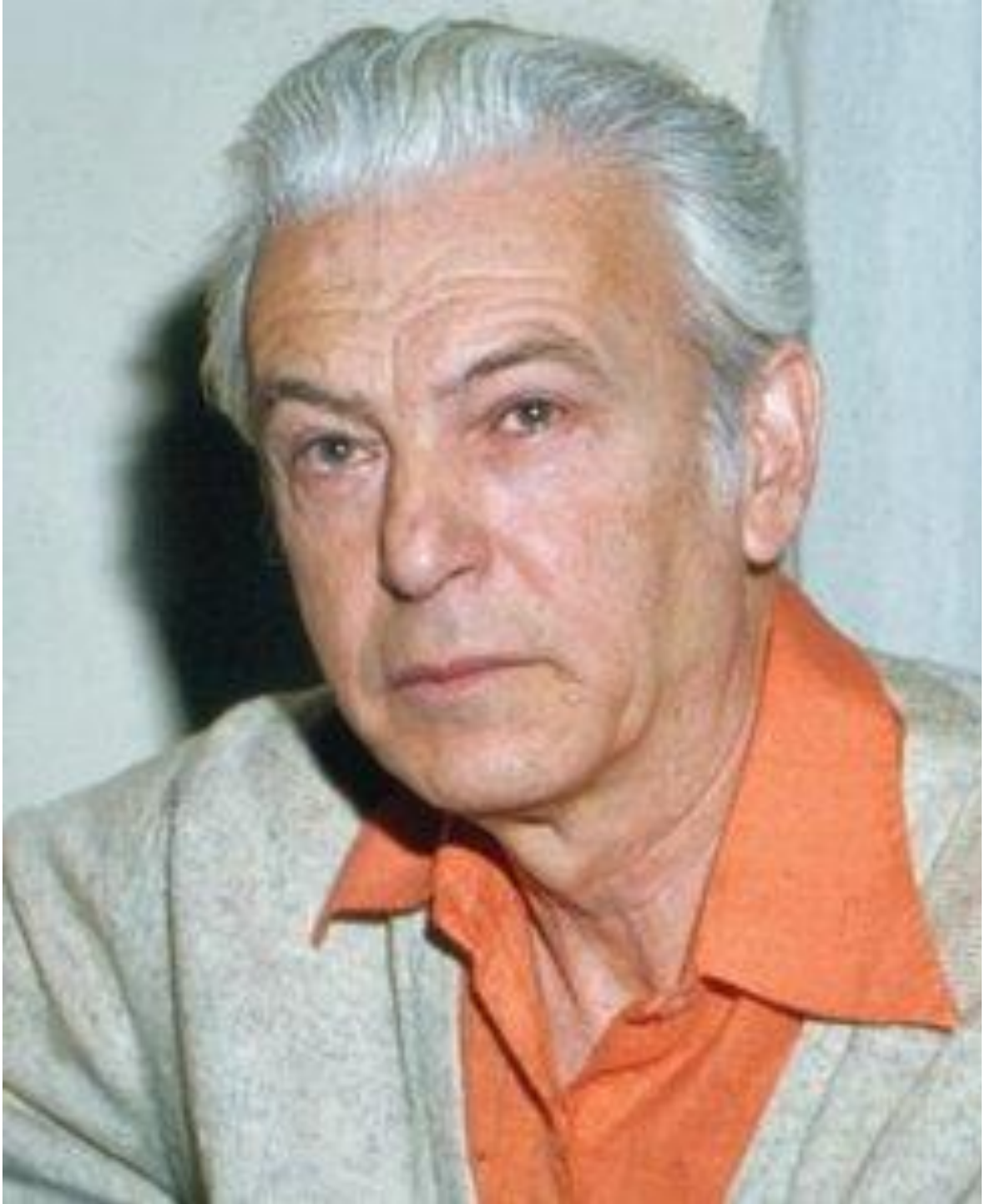
2.1. Biografija

Stjepan Šulek je hrvatski skladatelj rođen u Zagrebu, 5. kolovoza 1914. Osim što je skladao, bio je i violinist, dirigent, glazbeni pedagog i akademik. Studirao je violinu pri Muzičkoj akademiji u Zagrebu, u klasi profesora Vaclava Hunia, gdje je i diplomirao 1936. godine. Što se tiče dirigiranja i skladanja bio je samouk. Za skladanje je povremeno išao na satove kod profesora Blagoja Berse.

Od 1933. do 1938. je bio član orkestra Radio Zagreb, od 1935. do 1938. je svirao u glasovirskom triu s pijanistom Ivanom Mačekom i violončelistom Stankom Žepićem. Prvi violinist zagrebačkog kvarteta bio je od 1936. do 1938. Koncerti nisu bili jedino područje njegovog djelovanja. Radio je i kao profesor violine Srednje škole Muzičke akademije od 1939. do 1941. godine. Od 1941. do 1945. godine bio je profesor Učiteljske škole. Od 1945. do 1947. godine bio je docent violine, a od 1948. do 1975. profesor kompozicije na Muzičkoj akademiji u Zagrebu.

Stjepan Šulek je podučavao mnoge poznate suvremene hrvatske skladatelje, a svojim je pedagoškim djelovanjem iznimno doprinio zanatskoj razini skladanja u Hrvatskoj. U okviru skladanja, sam početak mu je bio vezan za folklorsku glazbu, što nije bilo neobično u tom vremenu na nacionalnoj razini, međutim vrlo ju je brzo napustio. Njegovo skladateljsko umijeće je besprijekorno i visoko profesionalno. Njegov je stil neoklasičan, a u djelima protkan sjedinjenjem barokne motorike i polifonije, klasičnih glazbenih oblika i romantičarskih izražajnosti. Protivio se atonalitetnosti i suvremenim glazbenim idejama, stoga se harmonijski zadržavao u okvirima tonalitetnosti. Baš zbog tog protivljenja i konzervatizma često se sukobljavao s avangardnim skladateljima. Bio je majstor oblika i instrumentacije, a uglavnom je skladao opsežna djela za orkestar.

Umro je 16. siječnja 1986. godine u Zagrebu. S obzirom na to da je kao glazbenik ostavio neizbrisiv trag osnovan je fond *Stjepan Šulek*, koji od 1993. redovito dodjeljuje nagradu koja povezuje njegove dvije glavne djelatnosti, skladanje i violinu, a dodjeljuje se mladim glazbenicima, u obliku diplome i novčanog iznosa.

Slika 1: Stjepan Šulek

2.2. Stvaralaštvo

Stjepan Šulek je uglavnom skladao opsežna djela za orkestar. U svom opusu ih ima 14, i to:

- *Prva simfonija* u a-molu
- *Prvi klasični koncert* za simfonijski orkestar
- *Druga simfonija* u D-duru „Eroica”
- *Treća simfonija* u e-molu
- *Drugi klasični koncert* za gudački orkestar
- *Četvrta simfonija* u d-molu
- *Treći klasični koncert* za gudački orkestar
- *Peta simfonija* u c-molu
- *Šesta simfonija*
- *Scientiae et arti*, svečani prolog za orkestar
- *Epitaf (jednoj izgubljenoj iluziji)*
- *Sedma simfonija*
- *Osma simfonija* u F-duru
- *Četvrti klasični koncert* za simfonijski orkestar

Osim navedenoga, napisao je i deset solističkih koncerata za orkestar, klavir, fagot, violončelo, violu, klarinet, rog, orgulje. *Koncert za klarinet i orkestar* napisao je 1967. godine. U njegovom skladateljskom djelovanju ima i osam sonata i komornih glazbi, uglavnom za klavir i gudačke instrumente. Napisao je i četiri vokalne skladbe i tri scenska djela.

Stjepan Šulek je za svoja umjetnička postignuća nagrađen brojnim nagradama, među kojima se ističu:

- dvije nagrade vlade FNRJ

- *Orden Republike sa srebrnim vijencem*
- četiri nagrade Grada Zagreba
- nagrada *Milka Trnina*
- nagrada *Vladimir Nazor* za životno djelo
- nagrada *Andrija Petricij Petrić Osorskih glazbenih večeri*
- Vjesnikova nagrada *Josip Štolcer Slavenski*

2.3. Analiza djela „Koncert za klarinet i komorni orkestar“

„Koncert za klarinet i komorni orkestar” Stjepan Šulek skladao je i posvetio Ernestu Ačkunu, slovenskom klarinetistu s beogradskom adresom, koji je djelo prouzveo 20. prosinca 1968. u pratnji Beogradske filharmonije i pod dirigentskim vodstvom Charlesa Brucka. Skladba je dovršena 1967. i jedini je Šulekov opus nastao te godine. Ernest Ačkun je ovaj koncert snimio tek 1984. godine, ponovno s Beogradskom filharmonijom, ovaj put pod ravnanjem mo. Živojina Zdravkovića. Šulek je Ačkuna upoznao prilikom svojih dirigentskih gostovanja s Beogradskom filharmonijom, gdje je Ačkun bio prvi solo klarinetist. To poznanstvo i Ačkunov uspjeh na međunarodnom klarinetističkom natjecanju u Münchenu 1954. godine, nadahnuli su Šuleka za pisanje i posvetu ovog koncerta.

Iznimno virtuozno djelo, zahtjevno i za solista i za prateći orkestar zbog svoje je kompleksnosti rijetko nalazilo mjesto na simfonijskim programima tako da je i u Šulekovo domovini djelo premijerno izvedeno čak četrdeset godina nakon nastanka, točnije 2007. godine, kada ga je hrvatski klarinetist Davorin Brozić izveo i snimio uz pratnju Simfonijskog orkestra Hrvatske radiotelevizije pod ravnanjem mo. Mladena Tarbuka. Brozić je zaslužan i za redakciju i reviziju notnog zapisa ovog koncerta (solo dionica s klavirskim izvatkom) prilikom najnovijeg izdanja koje je izašlo 2013. godine u Zagrebu, u nakladi Fonda Stjepana Šuleka.

Šulekov „Koncert za klarinet i orkestar” nastao je sredinom šezdesetih godina 20. stoljeća, u vremenu kada se hrvatska glazba, nakon poslijeratne opčinjenosti nacionalnim smjerom, pomalo odvaja od glazbenog folkloru kao nadahnuća te traži novi, moderniji izričaj. Nastupa razdoblje internacionalizacije glazbenog govora u kojem se događa rascijep između nacionalne orijentacije i kozmopolitizma. Šulek i njegov glazbeni jezik ipak ostaju imuni na takva „previranja”, za razliku od skladatelja poput Borica Papandopula i Mila Cipre koji barem djelomično prihvaćaju nove tendencije do onih poput Stanka Horvata i Rubena Radice koji im se potpuno prepuštaju. Stjepan Šulek ostaje vjeran klasičnim uzorima te se svojim konzervativnim stavovima (neoklasičnim, neoromantičarskim) donekle približava postulatima postmoderne koja nastoji ponovno uspostaviti tradicionalne glazbene relacije koje je avangarda prethodno opasno poremetila. Ostaje pri svojoj vlastitoj koncepciji ne opterećujući se pitanjima suvremenosti i aktualnosti glazbenog izraza.

U takvim okolnostima nastaje i „Koncert za klarinet i orkestar” koji vjerno oslikava Šulekov glazbeni credo iz tog razdoblja. Šulek je u njega utkao mnoge elemente svog tradicionalizma (forma, harmonijski jezik, izvodački aparat), ali ih je ipak metamorfozirao i dao im svoj vlastiti neoklasicistički pečat kojemu će ostati dosljedan tijekom cijelog svog stvaralačkog puta.

Iako forma solističkog koncerta uz orkestralnu pratnju u pravilu podrazumijeva trostavačno djelo, Šulek u ovom slučaju pribjegava dvama stavcima, čime tek donekle remeti tradicionalnu formalnu koncepciju. Oblik obaju stavaka je vrlo jasan, posebice drugoga kojega i on sam formalno označava kao temu s varijacijama. U melodici ovog djela, koja proizlazi iz brojnih virtuoznih elemenata, koji od izvodača zahtijevaju visoku razinu tehnike sviranja i muzikalnosti, kao i u slojevitom harmonijskom jeziku, koji obiluje kromatikom i kompleksnim harmonijskim strukturama, očitava se očiti utjecaj novije ruske škole s jedne strane i kasnog romantizma s druge strane.

Šulek koncert otvara motivom na kojem gradi čitavi uvod od prvih dvanaest taktova, nakon čega klarinet izvodi „quasi cadenzu”, ponovno naslonjenu na osnovnu motivičku građu. Prva tema (br. 2, t. 22) varira osnovnu ideju, koja razradom osnovnog motiva postiže razmjere široke i neprekinute fraze, uz konstantnu varijabilnost u okvirima čvrstih formalnih i harmonijskih struktura koja proizlazi iz skladateljske invencije i nagnuća prema stvaranju virtuoznog glazbenog materijala. Prema kraju prvog dijela stavka (t. 47. - t. 53.) glazbena materija se reducira i kroz vrlo virtouzne pasaže ponovno dolazi do nukleusa – osnovne motivičke građe. Svojevrni most (t. 57. - t. 63.) građen je na augmentaciji početnog motiva, nakon kojeg ponovno (od t. 64.) nastupa prva „quasi cadenza” tema klarineta, ovog puta ponešto modificirana i transponirana za kvartu niže. Njena se motivika dodatno razrađuje da bi od br. 11 (t. 77.) ponovno nastupila glavna tema, poprilično varirana, ponajviše s ciljem postizanja virtuožiteta kod solističke dionice. Taj princip Šulek zadržava sve do br. 17 (t. 113.) kada augmentira osnovnu motivičku građu, postičući na taj način svojevrno smirenje prema kraju prvog stavka, uz stalno prisutnu osnovnu motiviku u pratnji.

Drugi stavak počinje attacca i već je u podnaslovu formalno određen kao tema s varijacijama. Započinje zaokruženim uvodom u trajanju od 19 taktova nakon čega klarinet donosi vrlo virtuoZnu glavnu temu s izrazitim folklornim prizvukom. Svojevrnom „folklorizmu” zasigurno doprinosi ostanatna i čvrsta ritamska struktura u pratnji. Osnovna tema se provodi i varira sve do br. 7 (t. 77.) kada u odjeljku Andante con moto klarinet donosi temu od čijeg je materijala građen uvod ovog stavka. Tema koja ima izrazito pastoralni

prizvuk ponovno podsjeća na folklorne izvore i smiruje napetost koju su stvorile iznimno virtuozne varijacije. Od br. 9 (t. 96.) do br. 10. (t. 104.) osnovna tema u maniri mosta smiruje dramatsku tenziju, da bi od br. 10, u svojevnom kanonu, nastupila provedba i razrada tog motivskog materijala. Odlomak Allegro come prima (br. 13, t. 134.) ponovno donosi materijal teme koja se varira te na isti način, kroz iznimno virtuosnim pasažama, kroz koje stavak doživljava svoj dramatski zenit, kulminirajući velikom solističkom cadenzom u taktu 192. Cadenza donosi i raslojava glazbeni materijal čitavog djela, zahtjevajući od solista iznimnu tehničku, ali i glazbenu spremu. Od br. 19 nastupa odlomak Adagio molto tranquillo koji, kao svojevrna reminiscencija na prvi stavak zaokružuje čitavo djelo, dajući mu jasni dojam cikličnosti. Posljednjih šest taktova svojevrzne code (Allegro con brio), građene na temi drugog stavka, daju snažan završni pečat cijelom koncertu.

2

The image shows a musical score for a Clarinet and Piano. It consists of two systems of staves. The first system starts at measure 13, marked with a first ending bracket [1]. The Clarinet part (top staff) begins with a *p dolce* dynamic and features a melodic line with slurs and triplets. The Piano part (bottom staff) has a bass line with slurs and a *senza cresc.* marking. The second system starts at measure 15. The Clarinet part has a dynamic range from *mp* to *pp* and back to *p*, with slurs and triplets. The Piano part continues with a bass line and a *senza cresc.* marking.

Slika 2: Koncert za klarinet i komorni orkestar, I. stavak

16 **rallentando** -----

17 18 19

20 **1 Allegro** ($\text{♩} = \text{♩}$)

21 22 23

Slika 3: Koncert za klarinet i komorni orkestar, II. stavak

3. Ante Grgin

3.1. Biografija

Ante Grgin je hrvatski klarinetist i skladatelj, rođen 3. prosinca 1945. godine u Kaštel Novome.

Obitelj mu se bavila poljoprivredom i ribarstvom. Njegov otac je bio glazbeno nadaren, te samouk svirao klavir i orgulje u lokalnoj crkvi. S obzirom na to da je imao još dvije kćeri, jako je želio da mu jedini sin nastavi njegovim putem. Očeva poznanica i profesorica solfeggia Zorka Perišić podržavala ga je na glazbenom putu, kao i profesorica klavira u Glazbenoj školi *Josip Hatze* u Splitu, Nada Peričić.

Bilo je mnogo objektivnih prepreka za glazbeno školovanje. U tom periodu je prometna povezanost bila slaba, pa je morao putovati 16 kilometara do škole. Bez obzira na navedeno, otac ga je podupirao u daljnjem školovanju. Za sebe kaže da je u tom periodu bio talentiran, ali ne i uporan. Međutim, osnovnu glazbenu školu je završio i upisao srednju, također kod profesorice Nade.

Ljubav prema klarinetu rodila se sasvim slučajno. Jednoga dana, na ljeto prije početka pedagoške godine, iz jednoga lokalnoga hotela čuo je zvuk koji ga je impresionirao. To je bio zvuk klarineta, kojega je u tom trenutku svirao klarinetist Milenko Stefanović, najbolji klarinetist toga doba, na ovom području. Po početku škole izrazio je profesorici Nadi želju za sviranjem klarineta, a ona ga je u tome podržala. Tako se upisao u klasu profesora Bruna Biskupovića.

Klarinet mu je išao vrlo lako, a od velike pomoći mu je bilo prethodno znanje harmonijskog instrumenta, klavira. To isto znanje mu je pomoglo za pisanje aranžmana za male sastave. Srednju glazbenu školu završio je 1965. godine, nakon čega je išao na prijemni ispit u Beograd. Primljen je u klasu vrhunskog pedagoga Bruna Bruna. Studentski dani su mu bili financijski teški. Ipak, kao student III. godine zaposlio se u *Savremenom pozorištu* gdje je počeo jako dobro zarađivati.

Solističku karijeru započeo je 13. prosinca 1966. kada je svirao *Es-dur koncert* uz pratnju Beogradske filharmonije. Tijekom studija bio je na prestižnim međunarodnim natjecanjima. Diplomirao je 1969. godine, a magistrirao 1972. sa najvišim ocjenama. 1995. godine bio je profesor klarineta na Fakultetu muzičke umjetnosti u Beogradu.

Udruženje glazbenih umjetnika Srbije dodijelilo mu je Nagradu za životno djelo.

Ante Grgin je danas u mirovini, a najviše boravi u svom rodnom gradu, gdje je i započela ljubav prema klarinetu, Kaštel Novom.

Slika 4: Ante Grgin

3.2. Stvaralaštvo

Skladateljska djela Ante Grgina sadrže elemente jaza, evergreena, popularne glazbe i klasike. Najpoznatije djelo mu je Concertino za klarinet i orkestar. To je djelo koje je nastalo u vrijeme dok je još bio student, nadahnuto glazbom jazz klarinetista Artie Shaw. Prva verzija je nastala 1966. godine, koju je naknadno orkestrirao za simfonijski orkestar.

Osim navedenoga napisao je i brojna druga djela poput:

- Rapsodija za klarinet
- I., II., III. Capriccio za klarinet
- Prve varijacije za klarinet i gudače
- Druge varijacije za klarinet i gudače
- Kvintet
- Veliki koncert za klarinet
- 17 koncertnih etida
- Asocijacija, kvintet za 5 klarineta

Osim za klarinet pisao je i za druge instrumente, kao što su fagot, oboa, trombon, horna i truba. U njegovom skladateljskom stvaralaštvu nalazi se 50 kompozicija.

3.3. Analiza djela „Concertino za klarinet“

Concertino za klarinet je rano djelo Ante Grgina, nadahnuto glazbom velikog klarinetista Artiea Shawa. Grgin je svoj *Concertino* prouzveo tek šesnaest godina nakon što je djelo nastao, sa Simfonijskim orkestrom Beogradskog radija pod dirigentskim vodstvom Mladena Jagušta. Grifovi jazza i brojna glissanda, brze lepršave melodije koje “jurišaju“ od jednog do drugog kraja raspona klarineta, kao i neumorni ritam swinga i akcenti limenih puhača, neke su od kvaliteta koje ovaj koncert svrstavaju među najljepše primjere koncertantne glazbe nadahnute jazzom i vjerojatno su razlog zašto je ovo djelo steklo visoku popularnost kod mnogih klarinetista u svijetu i postalo dijelom standardnog klarinetističkog repertoara.

Iako se cijeli *Concertino* izvodi u kontinuitetu, kod Grgina se ipak jasno nazire trostavačna forma djela. Nakon lirskog uvoda gudača, koji ulaze u dijalog s kraćim intervencijama solo klarineta, razvija se živi ritam prvog stavka. Nad konkretnim swing ritmom koji zadaju udaraljke i dodatno akcentiraju limeni puhači, izvijaju se virtuozne melodije i pasaži klarineta, karakterom nalik jazz improvizaciji.

Na završnoj figuri prvog stavka u formi cadenze gradi kratki most koji je ujedno i uvod srednjeg, sporog stavka (Tempo di Vals) u kojem se izvija sanjarska nova tema klarineta. I ova tema ima odlike jazz improvizacije. Iako je spora i djeluje pomalo rubato, ipak je u podlozi vrlo čvrsto ritamski strukturirana kroz trodobnu mjeru. Stavak završava polaganim prijelazom (slow) u cadenzu koja se izvodi ad libitum i podložna je invenciji solista.

Sola limenih puhača uvode u treći dio, naglašen ritmom metlica na bubnju, uz iznimno razigrani orkestralni slog. Gusti tonovi limenih puhača vode prema završnom odjeljku u kojem se vraća brzi ritam i hvata zalet prema posljednjim virtuosnim vrhuncima, koji se zaustavljaju sa završnim visokim tonom solista, dovevši do samog ruba mogućnosti instrumenta.

Comodo ♩ = 60 - 80

A. GRGIN
(1966)

PIANO

f poco a poco accelerando

rall.

mf

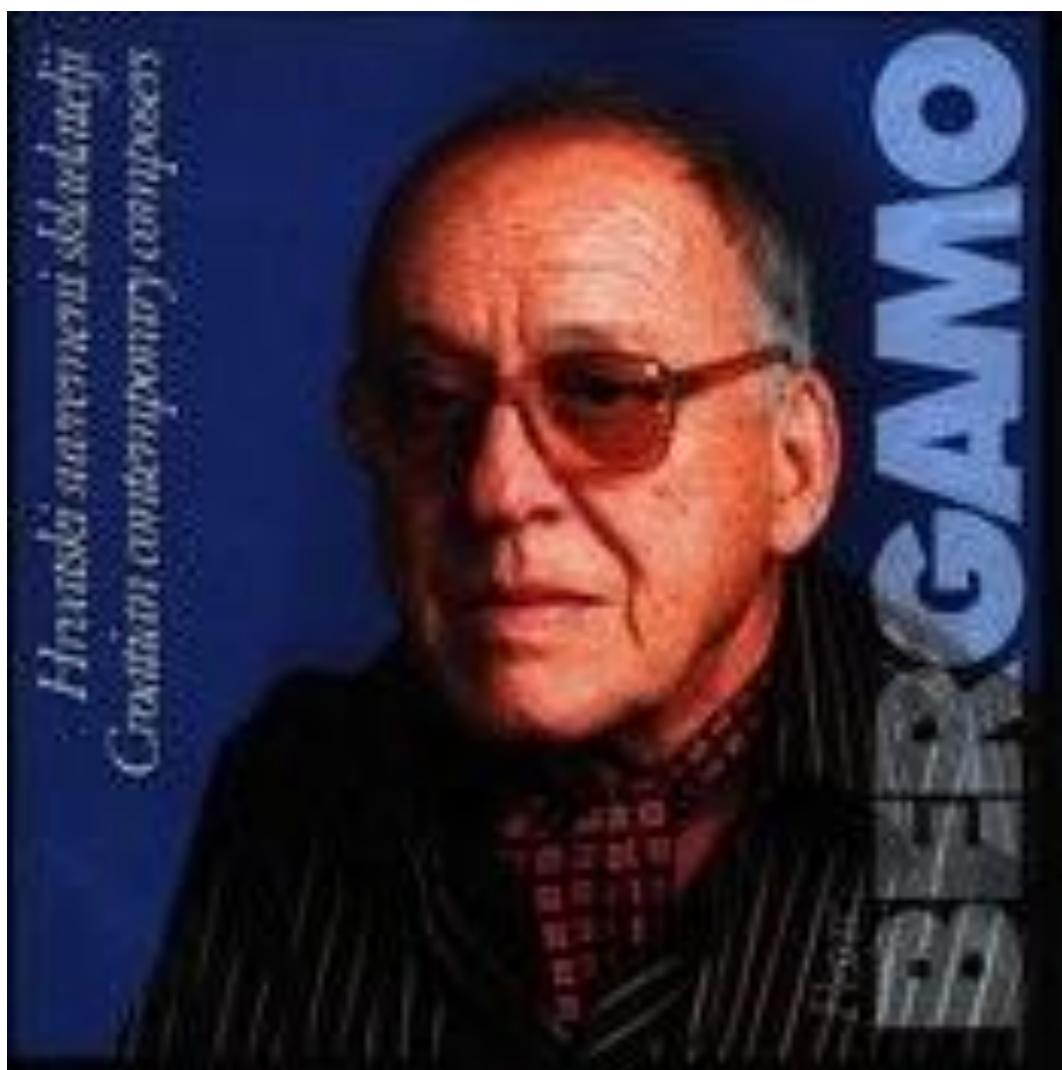
The image shows a musical score for piano. It consists of two systems of music. The first system has a tempo marking 'Comodo' with a quarter note equal to 60-80 beats per minute. The music is in 3/4 time and features a piano accompaniment with a dynamic marking of 'f poco a poco accelerando'. The second system continues the piano accompaniment with a 'rall.' (rallentando) marking and a dynamic marking of 'mf'. The score is written for a single piano instrument, with a grand staff consisting of a treble and bass clef.

Slika 5: Concertino za klarinet

4. Petar Bergamo

4.1. Biografija

Petar Bergamo je hrvatski skladatelj, rođen 27. veljače 1930., u mjestu Muć, pokraj Splita. Obitelj mu ima splitske, dubrovačke i starotalijanske korijene. Pohađao je Glazbenu školu Josip Hatze u Splitu, violončelo i klavir u klasi profesorice Estelle Ivić-Kuzmanić. Pri Muzičkoj akademiji u Beogradu je diplomirao 1960. i magistrirao kompoziciju 1964. godine. Nakon što je završio Akademiju radio je u Odjelu za propagandu *Saveza kompozitora Jugoslavije* i bio tajnik *Jugoslavenske sekcije Internacionalnog društva za suvremenu glazbu*. Zatim je počeo raditi kao asistent, nakon toga i docent za kompoziciju i instrumentaciju na Muzičkoj akademiji u Beogradu. Od 1972. bio je urednik, pa glavni urednik Glazbene redakcije izdavačke kuće *Universal Edition* u Beču, a od 1983. živi u Zagrebu kao slobodni umjetnik. Od 1996. do 2000. na zagrebačkoj Muzičkoj akademiji predavao je kao redoviti honorarni profesor predmet *Fenomenologija glazbenih struktura*, a od 1998. do 2002. na splitskoj Umjetničkoj akademiji, u Odjelu za vodio je kolegij *Osnove kompozicije*. Skladao je različita djela poput simfonija, komornih i solističkih djela te glazbe za film i djecu.

Slika 6: Petar Bergamo

4.2. Stvaralaštvo

S obzirom da je Petar Bergamo rođen u Dalmaciji, tako su i njegova djela prožeta mediteranskim duhom. Ona su sinteza postromantičkih stilističkih elemenata van modernih eksperimenata. Neka od njegovih najpoznatijih djela su:

- *Quartetto d'archi*, 1958.
- uvertira fantazija *Navigare necesse est*, 1960
- *Concerto abbreviato* za klarinet, 1966.
- *Musica concertante*, 1962.
- madrigala *Spiriti eccellenti*, 1993.–96.

Osvojio je i nekoliko nagrada poput:

- *Hristićeva nagrada* (Beograd, 1961.)
- *Sedmojulska nagrada* (Beograd, 1964.)
- Nagrada na *Biennale des jeunes artistes* (Pariz, 1965.)
- Nagrada Jugoslavenske RTV (1966.)
- Vjesnikova nagrada *Josip Štolcer Slavenski* (Zagreb, 1995.)
- *Maruliana* (Split, 1998.)
- Nagrada *Vladimir Nazor* (Zagreb, 1999.)
- Diskografska nagrada *Porin* (Zagreb, 2000.)
- *Odličje Reda Danice hrvatske* s likom Marka Marulića (1997.)

4.3. Analiza djela „Concerto abbreviato“

Remek djelo Petra Bergama napisano za solo klarinet, naručuje jedan od najpoznatijih klarinetista toga doba na ovim prostorima, Milenko Stefanović. Prvi put ga izvodi u Londonu 1996. na svojoj turneji po Velikoj Britaniji. Te iste godine dobiva nagradu Jugoslavenske radiotelevizije.

Početak djela kreće tempom *Adagio molto* (osminka = 48 – 52) osminakama u kojima se izmjenjuju *sff* i *pp* dinamike. Skladatelj se koristi flaterzungom, modernom klarinetskom tehnikom kojom dobiva potreban efekt glasnog isprekidanog tona. Taktovi do tempa *Con rigore* (osminka = 116) nisu obilježeni, nakon čega na značaj dobivaju grupirane osminke sa ukrasom u *p* dinamici. Spletom *staccato* osminki u *p* dinamici sa osminakama u *sf* dinamici stvara se dinamički kontrast i dojam razgovora dva klarineta. Navedeni dio završava kromatskim triolama koje dovode do novog tempa *Con brio* (osminka s točkom = 132 do 138) koji počinje u *p* dinamici i u dinamičkoj oznaci *poco a poco crescendo* dolazi do *f* dinamike što doprinosi izrazitoj napetosti tog dijela. Skladatelj se koristi vrlo efektivnim i složenim klarinetskim tehnikama za dobivanje posebnog i zanimljivog zvuka koji ovom djelu daju moderan prizvuk. Djelo se nastavlja u *L istesso tempo, ma agitato* trilerima u *p* dinamici, koji nakon kratkog pojavljivanja vode natrag u tempo *Con brio* (osminka s točkom = 132 do 138). Prevladava varirana melodija koja u *ff* dinamici stvara vrhunac djela, nakon čega počinje usporavanje tempa s oznakama *Meno mosso, poco a poco ritenuto* sve do tempa *Adagio* (osminka = 60 -64). U njemu do značaja dolaze tonovi sa flaterzungom u *ff* dinamici. Na samom kraju *Adagia* pojavljuje se figura u *ppp* dinamici i uvodi nas u tempo *Adantino* gdje predstavlja drugi glas glavnoj melodiji. Naposljetku dolazimo do tempa *Allegro* (četvrtinka = 144), gdje glavni ritam čine šesnaestinke uglavnom u *p* dinamici. Skladatelj djelo završava oznakom tempa *Adagio molto* s velikim *de cresendom* i *ritenutom* na samom kraju.

Adagio molto (♩=48-52)

pp *mf* *pp* *mf* *pp* *f* *mf* *pp* *mf*

p *f* *f* *amabile* *p*

f *pp possibile* *f* *pp possibile* *f*

pp possibile *f* *pp possibile* *f*

pp possibile *mf* *f*

pp possibile *mf* *poco rit.*

Con rigore (♩=116)
(*mf*)

Slika 7: Concerto abbreviato

5. Zaključak

U ovom diplomskom radu izložena su monumentalna djela hrvatskih autora za klarinet 20. stoljeća. Pomnom analizom dobio se bolji uvid u njihovo djelovanje i stvaralaštvo u kontekstu vremena u kojem su djelovali. Neki su više nagnjali avangardnim idejama i oblicima, dok su se drugi tome strogo protivili. Sva tri skladatelja su bili od izuzetne važnosti za razvoj glazbe, na našim područjima. Iz njihovih djela može se mnogo naučiti kako na tehničkom planu, tako i na onom umjetničkom. Obradena djela, kao i sva ostala u njihovom opusu ostaju i dalje važan dio literature za klarinetiste, kao i za druge instrumente. Ovo je nepobitni dokaz da su na našim područjima izrasli veliki umjetnici, koje trebamo i dalje negovati u svome radu, kako bi i buduće generacije širile našu kulturnu povijest koju su obilježili.

6. Literatura

- *Povijest glazbe*, Josip Andreis, Sveučilišna naklada *Liber Mladost* 1967.
- *Lik sjene, dekodiranje kompozitorske šifre Petra Bergama*, Cantus d.o.o./Hrvatsko društvo skladatelja, Zagreb svibanj 2015.
- <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=59994>
- www.wikipedia.com
- <http://www.kastela.org/novosti/aktualnosti/39210-jedan-od-najpoznatijih-svjetskih-klarinetista-kastelanin-ante-grgin-pocetkom-ozujka-nastupa-u-splitskom-hnk>

